

ภาพสะท้อนรักนิรันดร์: การเปรียบเทียบเชิงสัญลักษณ์ของผีเสื้อและเป็ดแมนดารินในวรรณกรรมจีน
Reflections of Eternal Love: A Symbolic Comparison of Butterflies and Mandarin
Ducks in Chinese Literature

อัมพร วรณนทน์วิช^{1*}, นฤฤดี ปันกิจวานิชเจริญ²
Amporn Waranonwanit^{1*}, Natruddee Pankitwanitjalearn²

อาจารย์ สาขาวิชาภาษาจีน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม^{1,2}
Lecturer, Chinese Education Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Nakhon Pathom Rajabhat University^{1,2}

*Corresponding Author, E-mail: jeab123meiyu@gmail.com

Received: August 16, 2025

Revised: September 25, 2025

Accepted: December 14, 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งศึกษาการใช้ “ผีเสื้อ” และ “เป็ดแมนดาริน” ในฐานะสัญลักษณ์ของความรักในวรรณกรรมจีน โดยเน้นการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบระหว่างความหมายและรากฐานทางปรัชญาของสัตว์ทั้งสองชนิดในบริบทวรรณกรรม สัญลักษณ์ “ผีเสื้อ” ซึ่งปรากฏเด่นชัดในตำนาน ม่านประเพณี (梁山伯与祝英台) เชื่อมโยงกับแนวคิดปรัชญาเต๋า (Daoism) โดยแสดงออกถึงความรักที่บริสุทธิ์ การหลุดพ้นจากพันธนาการทางสังคม และอิสรภาพทางจิตวิญญาณ ในขณะที่ “เป็ดแมนดาริน” ซึ่งพบได้ในบทกวีโบราณและวรรณกรรมแนว Mandarin Duck and Butterfly School สะท้อนค่านิยมของขงจื้อ (Confucianism) ที่ยึดมั่นในความมั่นคง ความซื่อสัตย์ และการใช้ชีวิตที่เรียบง่าย การเปรียบเทียบดังกล่าวเผยให้เห็นความหลากหลายของแนวคิดเรื่อง “รักนิรันดร์” ในวัฒนธรรมจีน ซึ่งครอบคลุมทั้งมิติแห่งอิสรภาพและความผูกพันทางสังคม บทความยังขยายการวิเคราะห์ไปยังการตีความผ่านงานศิลปะ ดนตรี และอุปรากร ตลอดจนบทกวีและวรรณกรรมร่วมสมัย เพื่อชี้ให้เห็นว่าสัญลักษณ์ของผีเสื้อและเป็ดแมนดารินไม่เพียงเป็นภาพแทนความรัก แต่ยังเป็นสะพานเชื่อมโยงระหว่างอารมณ์ ความเชื่อ และโลกทัศน์ของชาวจีนในหลากหลายยุคสมัย

คำสำคัญ: 1. วรรณกรรมจีน 2. สัญลักษณ์สัตว์ 3. ผีเสื้อ 4. เป็ดแมนดาริน 5. รักนิรันดร์

Abstract

This article explores the symbolic representations of “butterflies” and “mandarin ducks” as metaphors of love in Chinese literature. Through a comparative analysis, it investigates the distinct philosophical foundations and literary expressions associated with each symbol. The butterfly, prominently featured in the legend of Liang Shanbo and Zhu Yingtai (The Butterfly Lovers), is closely tied to Daoist philosophy and conveys themes of pure love, liberation from social constraints, and spiritual transcendence. In contrast, the

Mandarin duck, widely seen in classical poetry and romantic fiction of the Mandarin Duck and Butterfly School, reflects Confucian ideals of loyalty, marital stability, and enduring companionship. This study reveals that the concept of “eternal love” in Chinese culture is not monolithic, but rather shaped by diverse worldviews—ranging from individual freedom to social responsibility. The article further examines how these animal symbols are interpreted through artistic forms such as music, opera, and modern adaptations, underscoring their enduring cultural resonance and their role as a bridge between emotion, belief, and worldview across generations.

Keywords: 1. Chinese literature, 2. animal symbolism, 3. butterfly, 4. Mandarin duck, 5. eternal love

บทนำ

ในโลกแห่งวรรณกรรมจีน สัตว์ไม่ได้เป็นเพียงองค์ประกอบฉากหรือสิ่งมีชีวิตในธรรมชาติ แต่ยังทำหน้าที่เป็นสัญลักษณ์ที่เต็มไปด้วยความหมายเชิงปรัชญาและอุดมคติที่ลึกซึ้งมาอย่างยาวนานตั้งแต่ยุคโบราณ สัญลักษณ์เหล่านี้ถูกถ่ายทอดเข้ากับตำนาน นิทานพื้นบ้าน และงานเขียนคลาสสิก เพื่อสื่อสารความเชื่อ ค่านิยม และอารมณ์ความรู้สึกที่ซับซ้อนของผู้คน หนึ่งในมิติที่สำคัญที่สุดซึ่งถูกถ่ายทอดผ่านสัญลักษณ์เหล่านี้คือ “ความรัก” อันเป็นสากล แต่ถูกนำเสนอในรูปแบบที่สะท้อนถึงบริบททางวัฒนธรรมและสังคมอันเป็นเอกลักษณ์ของจีน

บทความนี้มุ่งศึกษาการใช้ผีเสื้อและเป็ดแมนดาริน ในฐานะสัญลักษณ์แห่งความรักในวรรณกรรมจีน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์และเปรียบเทียบความหมายที่แตกต่างกันของสัญลักษณ์ทั้งสอง ผีเสื้อซึ่งโดดเด่นในตำนานรักอมตะอย่าง “ม่านประเพณี” (梁山伯与祝英台) ได้กลายเป็นตัวแทนของความรักที่บริสุทธิ์ การหลุดพ้นจากพันธนาการทางสังคม และอิสรภาพที่อยู่เหนือความตาย ในทางตรงกันข้ามเป็ดแมนดารินซึ่งมีชื่อเสียงในฐานะสัตว์ที่ครองคู่เพียงครั้งเดียวในชีวิต ได้กลายเป็นสัญลักษณ์ของความรักที่มั่นคง ความซื่อสัตย์ และความยั่งยืนของการใช้ชีวิตคู่ อันเป็นอุดมคติที่ฝังรากอยู่ในค่านิยมของสังคมจีนที่ให้ความสำคัญกับสถาบันครอบครัว

การศึกษาเปรียบเทียบนี้จะเริ่มต้นด้วยการตรวจสอบรากฐานเชิงปรัชญาของสัญลักษณ์ผีเสื้อซึ่งเชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดกับแนวคิด เต๋า (Daoism) โดยเฉพาะจากเรื่องเล่าของจวงจื่อ (Zhuangzi) ที่ฝันเป็นผีเสื้อ อันเป็นสัญลักษณ์ของการข้ามพ้นข้อจำกัดของโลกแห่งความเป็นจริง จากนั้นจึงจะวิเคราะห์สัญลักษณ์ของเป็ดแมนดาริน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด ขงจื่อ (Confucianism) ที่เน้นความมั่นคงและ ความรับผิดชอบต่อครอบครัวเป็นหลัก การวิเคราะห์จะครอบคลุมถึงการนำสัญลักษณ์ทั้งสอง

ไปใช้ในงานวรรณกรรมประเภทต่าง ๆ ตั้งแต่ตำนานคลาสสิกไปจนถึงวรรณกรรมในยุคใหม่ เช่น วรรณกรรมแนว “Mandarin Duck and Butterfly School” (鸳鸯蝴蝶派) ที่ได้รับความนิยมในช่วงต้น ศตวรรษที่ 20 ด้วยการวิเคราะห์อย่างลึกซึ้งถึงความหมายเชิงสัญลักษณ์ที่แตกต่างกันนี้ บทความนี้จะนำเสนอภาพสะท้อนว่าแนวคิดของ “รักนิรันดร์” ในสังคมจีนไม่ได้มีเพียงรูปแบบเดียว แต่ถูกตีความและนำเสนออย่างหลากหลายตามบริบททางปรัชญา สังคม และวัฒนธรรมที่แตกต่างกันไป การทำความเข้าใจความหลากหลายนี้ไม่เพียงแต่ช่วยให้เราซาบซึ้งกับความลึกซึ้งของวรรณกรรมจีนเท่านั้น แต่ยังทำให้เราเห็นถึงค่านิยมและความเชื่อที่หล่อหลอมความสัมพันธ์และความรักของผู้คนในสังคมจีนมาจนถึงปัจจุบัน

แนวคิดเชิงสัญลักษณ์ในวรรณกรรมจีนและปรัชญาจวงจื่อ

สัญลักษณ์นิยมในวรรณกรรมจีนมีรากฐานที่มั่นคงและลึกซึ้ง โดยเฉพาะการใช้ธรรมชาติเป็นสื่อหลักในการถ่ายทอดแนวคิดนามธรรมและอารมณ์ความรู้สึกที่ซับซ้อน สัตว์ ดอกไม้ ต้นไม้ และภูเขา ไม่ได้เป็นเพียงภาพประกอบ แต่ถูกมองว่าเป็นตัวแทนของพลังงานเชิงจักรวาล, คุณธรรม, และชะตากรรมของมนุษย์ (Wang, 2018) การทำความเข้าใจความหมายเชิงสัญลักษณ์ของสิ่งเหล่านี้จึงเป็นกุญแจสำคัญในการเข้าถึงแก่นแท้ของงานวรรณกรรมจีน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความรักและการใช้ชีวิต ปรัชญาที่สำคัญที่สุดที่เข้ามามีบทบาทในการตีความสัญลักษณ์ธรรมชาติในวรรณกรรมจีน คือ ปรัชญาเต๋า (Daoism) ซึ่งมีแก่นสารอยู่ที่การอยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างกลมกลืนและการแสวงหาอิสรภาพทางจิตวิญญาณ หนึ่งในนักคิดที่ยิ่งใหญ่ที่สุดของสำนักเต๋าคือ จวงจื่อ (Zhuangzi) ซึ่งมีอิทธิพลอย่างมากต่อความคิดเรื่องการข้ามพ้นข้อจำกัดของโลกและหลุดพ้นจากกรอบความคิดที่ตายตัว (Lin, 2019) แนวคิดของจวงจื่อปรากฏชัดเจนในเรื่องเล่าที่โด่งดังที่สุดของเขาที่ถูกบันทึกไว้ในหนังสือจวงจื่อ

เรื่องเล่าอันเป็นที่มาของสัญลักษณ์ผีเสื้อคือ “จวงโจวฝันเป็นผีเสื้อ” (庄周梦蝶) โดยมีใจความว่า “昔者庄周梦为蝴蝶，栩栩然蝴蝶也，自喻适志与，不知周也。俄然觉，则蓬蓬然周也。不知周之梦为蝴蝶与？蝴蝶之梦为周与？” (Zhuangzi, ประมาณศตวรรษที่ 4 ก่อนคริสตกาล) ซึ่งมีความหมายว่า “ครั้งหนึ่ง จวงโจวฝันว่าตนเองกลายเป็นผีเสื้อ โบยบินไปมาอย่างมีความสุขและเป็นอิสระ ไม่รู้เลยว่าตนเองคือจวงโจว เมื่อตื่นขึ้นก็รู้สึกประหลาดใจว่าตนเองเป็นจวงโจวแล้ว และก็รู้ว่าคือจวงโจวที่ฝันว่าตนเองเป็นผีเสื้อ หรือเป็นผีเสื้อที่กำลังฝันว่าตนเองเป็นจวงโจวกันแน่” เรื่องเล่านี้ไม่ได้มีจุดประสงค์เพียงแค่ตั้งคำถามถึงเส้นแบ่งระหว่างความจริงกับความฝันเท่านั้น แต่ยังเป็นสัญลักษณ์อันทรงพลังของการหลุดพ้นจากอัตตา และการเป็นหนึ่งเดียวกับธรรมชาติอีกด้วย เมื่อบุคคลสามารถข้ามพ้นความเชื่อที่ว่า “ตนเองคือตนเอง” ได้ ก็จะสามารถบรรลุซึ่งอิสรภาพทางจิตวิญญาณได้อย่างแท้จริง การตีความนี้ชี้ให้เห็นว่าอิสรภาพที่แท้จริงไม่ใช่การเป็นตัวของตัวเอง แต่คือการทำลายกรอบของความเป็นตัวเองลง ซึ่งจะเป็นรากฐานสำคัญในการทำความเข้าใจสัญลักษณ์ของผีเสื้อในตำนานรัก “ม่านประเพณี”

รากฐานเชิงปรัชญา: ฝิเลื่อแห่งเต๋าและเปิดแมนดารินแห่งขงจื้อ

การที่ฝิเลื่อและเปิดแมนดารินกลายเป็นสัญลักษณ์แห่งความรักที่แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิงในวรรณกรรมจีนนั้น ไม่ใช่เรื่องบังเอิญ แต่มีรากฐานที่ยังลึกอยู่ในโลกทัศน์ของสองกระแสปรัชญาที่ยิ่งใหญ่ที่สุดของจีน นั่นคือ ลัทธิเต๋า (Daoism) และลัทธิขงจื้อ (Confucianism) การทำความเข้าใจแก่นแท้ของปรัชญาทั้งสอง จะทำให้เห็นว่าเหตุใดฝิเลื่อจึงเป็นภาพสะท้อนของเต๋า และเหตุใดเปิดแมนดารินจึงเป็นตัวแทนอุดมคติของขงจื้อได้อย่างสมบูรณ์

ฝิเลื่อ: อิสระภาพและการแปลงร่างในโลกทัศน์ของเต๋า

สัญลักษณ์ฝิเลื่อในวัฒนธรรมจีนมีความผูกพันอย่างแยกไม่ออกกับจวงจื่อ (Zhuangzi) นักปราชญ์คนสำคัญของลัทธิเต๋า แก่นของปรัชญาเต๋านำเสนอการใช้ชีวิตที่สอดคล้องกับธรรมชาติ (เต๋า) การปล่อยวางจากพันธนาการทางสังคม และการบรรลุอิสรภาพทางจิตวิญญาณ (Lin, 2019) เรื่องเล่าอมตะ "จวงโจวฝันเป็นฝิเลื่อ" (庄周梦蝶) คือหลักฐานเชิงปรัชญาชิ้นเอกที่อธิบายแนวคิดเหล่านี้

การทลายเส้นแบ่งของตัวตน: หัวใจของเรื่องเล่านี้คือคำถามที่ว่า "คือจวงโจวที่ฝันว่าเป็นฝิเลื่อ หรือเป็นฝิเลื่อที่กำลังฝันว่าเป็นจวงโจว" คำถามนี้ไม่ได้เป็นเพียงเรื่องของความฝัน แต่เป็นการท้าทายแนวคิดเรื่อง "ตัวตนที่ตายตัว" (fixed self) จวงจื่อกำลังชี้ให้เห็นว่าในความเป็นจริงอันยิ่งใหญ่ของธรรมชาติ การยึดมั่นว่า "ฉันคือฉัน" เป็นเพียงภาพลวงตา การแปลงร่างเป็นฝิเลื่อคือสภาวะแห่งการหลุดพ้นจากอัตตา และกลมกลืนเป็นหนึ่งเดียวกับธรรมชาติ

อิสรภาพเหนือชนบสังคม: โลกทัศน์ของเต๋াপฏิเสธกฎเกณฑ์และระเบียบแบบแผนที่เคร่งครัดของสังคมซึ่งถูกมองว่าเป็นสิ่งที่ฝืนธรรมชาติ (Lin, 2019) การโยนบิโนอย่างอิสระของฝิเลื่อจึงเป็นภาพแทนของการหลุดพ้นจากพันธนาการทางโลก ไม่ว่าจะเป็นสถานะ ชนชั้น หรือกฎเกณฑ์ที่มนุษย์สร้างขึ้น ซึ่งตรงกันข้ามกับลัทธิขงจื้อที่เน้นย้ำเรื่องลำดับชั้นและความสัมพันธ์ในสังคมอย่างยิ่ง

ดังนั้น เมื่อเหลียงซานปั่วและจู้อิงโลกลายร่างเป็นฝิเลื่อในตอนจบของตำนาน ม่านประเพณีจึงไม่ใช่แค่ตอนจบที่โรแมนติก แต่เป็นการบรรลุอุดมคติสูงสุดของเต๋า นั่นคือการละทิ้งตัวตนทางสังคมที่ไม่สมหวัง เพื่อเข้าถึงอิสรภาพที่แท้จริงในฐานะส่วนหนึ่งของธรรมชาติ

เปิดแมนดาริน: ความซื่อสัตย์และระเบียบสังคมในโลกทัศน์ของขงจื้อ

ในทางกลับกัน สัญลักษณ์เปิดแมนดารินสะท้อนแก่นปรัชญาของลัทธิขงจื้อ (Confucianism) ได้อย่างสมบูรณ์แบบ ปรัชญาขงจื้อให้ความสำคัญสูงสุดกับความมีเสถียรภาพของสังคม (social stability) ผ่านการปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่และความสัมพันธ์ที่ถูกต้อง

ความจงรักภักดีและชีวิตคู่ที่ยั่งยืน: พฤติกรรมของเปิดแมนดารินที่จับคู่เพียงครั้งเดียวและอยู่เคียงข้างกันตลอดชีวิต ถูกมองว่าเป็นภาพสะท้อนของความซื่อสัตย์ (loyalty) และความจงรักภักดี

(fidelity) ซึ่งเป็นคุณธรรมพื้นฐานในความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยาตามหลักขงจื้อ ชีวิตคู่ที่มั่นคงของเปิดแมนดาร์นจึงกลายเป็นอุดมคติของการสมรสที่สมบูรณ์แบบ ซึ่งเป็นรากฐานที่เล็กที่สุดแต่สำคัญที่สุดของสังคม

ครอบครัวคือรากฐานของรัฐ: ขงจื้อเชื่อว่าหากครอบครัวมีความมั่นคงและสงบสุข รัฐก็จะมี ความมั่นคงและสงบสุขเช่นกัน (Yang, 2020) การที่เปิดแมนดาร์นเป็นตัวแทนของชีวิตคู่ที่ยั่งยืน จึงเป็น การตอกย้ำความสำคัญของสถาบันครอบครัว ในฐานะหน่วยหลักของสังคม ความรักที่เปิดแมนดาร์นเป็น ตัวแทนจึงไม่ใช่เรื่องของอารมณ์ส่วนตัวที่ไร้ขอบเขต แต่เป็นความรักที่มาพร้อมกับความรับผิดชอบ (responsibility) ต่อคู่ครองและครอบครัว

การยอมรับในบทบาทและหน้าที่: ความสัมพันธ์ของเปิดแมนดาร์นที่คงที่และคาดเดาได้ สะท้อน ถึงสังคมในอุดมคติของขงจื้อที่ทุกคนยอมรับและปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของตนเองเพื่อความกลมเกลียว โดยรวม

ด้วยเหตุนี้ การที่วรรณกรรมจีนมักใช้เปิดแมนดาร์นเพื่ออวยพรคู่แต่งงาน หรือพรรณนาถึง ความรักที่มั่นคง จึงเป็นการอ้างอิงถึงระบบคุณค่าของขงจื้อที่ยึดถือความยั่งยืนและความรับผิดชอบต่อ สังคมเหนือสิ่งอื่นใด

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบโลกทัศน์ผ่านสัญลักษณ์

ประเด็น (Aspect)	ผีเสื้อ (Daoism)	เปิดแมนดาร์น (Confucianism)
เป้าหมายสูงสุด	การหลุดพ้นจากตัวตน การเป็นหนึ่งเดียวกับธรรมชาติ	การรักษาระเบียบและ ความมั่นคงทางสังคม
นิยามของความ รัก	ความรู้สึกลึกลับบริสุทธิ์ อิสระทางจิตวิญญาณ ที่อยู่เหนือกฎเกณฑ์	ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบต่อ และ ความผูกพันในชีวิตคู่
ความสัมพันธ์กับสังคม	การปฏิเสธและหลีกเลี่ยงจากพันธนาการทางสังคม	การเป็นส่วนหนึ่งและเป็นรากฐานที่สำคัญของสังคม
สถานะในอุดมคติ	การเปลี่ยนแปลง การไหลลื่น การไม่ยึดติด	ความมั่นคง ความยั่งยืน การปฏิบัติตามแบบแผน

การวิเคราะห์เชิงลึกนี้แสดงให้เห็นว่า การที่นักเขียนในอดีตเลือกใช้สัญลักษณ์ของผีเสื้อหรือเปิดแมนดารินนั้น เป็นมากกว่าการเลือกภาพพจน์เพื่อความสวยงาม แต่คือการอ้างอิงถึงโลกทัศน์เชิงปรัชญาทั้งระบบ เพื่อสื่อสารแนวคิดเรื่อง "รักนิรันดร์" ในมิติที่แตกต่างกันนั่นเอง

กรณีศึกษาที่ 1 “ผีเสื้อ” ในเรื่อง ม่านประเพณี

ตำนานรักอมตะเรื่อง “ม่านประเพณี” (梁山伯与祝英台: The Butterfly Lovers) เป็นหนึ่งในสี่นิทานพื้นบ้านที่ยิ่งใหญ่ที่สุดของจีน ซึ่งไม่เพียงแต่เล่าเรื่องราวความรักอันโศกเศร้า แต่ยังสอดแทรกการวิพากษ์วิจารณ์ระบบสังคมและขนบธรรมเนียมไว้อย่างแยบยล เรื่องราวเริ่มต้นขึ้นในยุคราชวงศ์จิ้นตะวันออก เมื่อจูอิงไถ (祝英台) หญิงสาวจากตระกูลผู้ดีได้ปลอมตัวเป็นชายเพื่อไปศึกษาเล่าเรียนในโรงเรียนแห่งหนึ่งนางได้พบกับเหลียงซานปั๋ว (梁山伯) บัณฑิตหนุ่มผู้ซื่อสัตย์และฉลาดเฉลียว ทั้งสองใช้ชีวิตร่วมกันในฐานะสหายร่วมชั้นมานานสามปี โดยที่เหลียงซานปั๋วไม่เคยล่วงรู้ความจริงว่าจูอิงไถเป็นหญิง จนกระทั่งถึงเวลาที่จูอิงไถต้องเดินทางกลับบ้านไปตามคำสั่งของบิดา เธอจึงได้พยายามบอกไปถึงความรู้สึกและตัวตนที่แท้จริง แต่เหลียงซานปั๋วก็ยังคงไม่เข้าใจ จนในที่สุดความลับก็ถูกเปิดเผยเมื่อเขาได้ไปเยี่ยมเยียนเธอที่บ้าน แต่ก็สายเกินไปเพราะบิดาของจูอิงไถได้ตกลงหมั้นหมายเธอให้กับเศรษฐีตระกูลหม่าผู้มั่งคั่งไปแล้ว (Zhou, 2017) ความรักที่ไม่มีทางเป็นไปได้จึงนำไปสู่โศกนาฏกรรมเมื่อเหลียงซานปั๋วตรอมใจตายด้วยความเสียใจ

จุดสูงสุดของเรื่องราวและเป็นหัวใจสำคัญของการวิเคราะห์เชิงสัญลักษณ์คือฉากจบ เมื่อจูอิงไถเดินทางผ่านหลุมศพของเหลียงซานปั๋วในวันแต่งงานของเธอ ทันใดนั้นหลุมศพก็แตกออก เธอจึงตัดสินใจกระโดดลงไปหลุมนั้นเพื่อรวมเป็นหนึ่งเดียวกับคนรัก ทันใดนั้นก็ผีเสื้อคู่หนึ่ง บินออกมาจากหลุมศพและโบยบินไปอย่างอิสระ การเปลี่ยนแปลงจากมนุษย์เป็นผีเสื้อนี้เป็นสัญลักษณ์ที่ทรงพลังอย่างยิ่งโดยเป็นตัวแทนของความรักบริสุทธิ์ ที่ปราศจากข้อจำกัดทางชนชั้น เพศสภาพ และสถานะทางสังคม (Wang, 2015) การที่ทั้งสองกลายเป็นผีเสื้อคู่ไม่ได้เป็นเพียงจุดจบที่โรแมนติคเท่านั้น แต่ยังเป็นการแสดงให้เห็นว่ารักแท้ของพวกเขาแข็งแกร่งเกินกว่าความตายและเหนือกว่ากฎเกณฑ์ของโลกมนุษย์ ผีเสื้อจึงเป็นสัญลักษณ์ของ อิสราภาพ ที่ตัวละครได้บรรลุเมื่อพวกเขาได้ละทิ้งร่างกายและความเป็นมนุษย์เพื่อไปสู่การดำรงอยู่แบบใหม่ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของจวงจื่อที่กล่าวถึงการทำลายกรอบของความเป็นตัวตนเพื่อบรรลุซึ่งอิสรภาพทางจิตวิญญาณ

การจบชีวิตของทั้งสองและกลายเป็นผีเสื้อ จึงเป็นภาพสะท้อนว่า “รักนิรันดร์” ในมุมมองของตำนานนี้ไม่ได้เกิดขึ้นในโลกมนุษย์ที่เต็มไปด้วยข้อจำกัด แต่เกิดขึ้นในอีกมิติหนึ่งที่ทั้งสองได้หลอมรวมเป็นหนึ่งเดียวกับธรรมชาติและได้รับอิสรภาพอย่างสมบูรณ์ ผีเสื้อคู่จึงเป็นเครื่องหมายของการต่อต้านสังคมที่กำหนดชะตาชีวิตของพวกเขา และยืนยันว่าความรักที่แท้จริงจะคงอยู่ตลอดไป แม้ในรูปแบบที่แตกต่างไปจากความเป็นมนุษย์ก็ตาม

การตีความเชิงศิลปะของผีเสื้อใน ม่านประเพณี

พลังของสัญลักษณ์ผีเสื้อในตำนาน ม่านประเพณี ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงในงานวรรณกรรมเท่านั้น แต่ยังได้แพร่หลายและถูกตีความผ่านงานศิลปะและการแสดงแขนงต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลที่ลึกซึ้งของตำนานนี้ที่มีต่อวัฒนธรรมจีน การนำเสนอเชิงศิลปะเหล่านี้ช่วยเน้นย้ำถึงแก่นสารของเรื่องราว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นของความรักบริสุทธิ์และการหลุดพ้นจากข้อจำกัดทางโลก

หนึ่งในผลงานที่โดดเด่นที่สุดคือ คอนแชร์โตไวโอลิน “The Butterfly Lovers' Violin Concerto” ที่ประพันธ์ขึ้นในปี ค.ศ. 1959 โดย เหอ จ้านฮาว (何占豪) และเฉิน กัง (陈钢) บทเพลงนี้ได้ถ่ายทอดเรื่องราวความรักของเหลียง-จูผ่านท่วงทำนองที่งดงาม โดยมีโครงสร้างแบบคอนแชร์โตไวโอลินตะวันตกผสมผสานกับทำนองเพลงพื้นบ้านจีน (He, Z., & Chen, G., 1959) ช่วงสุดท้ายของบทเพลงซึ่งเป็นส่วนที่ตราตรึงใจที่สุด คือการใช้เสียงไวโอลินที่เบาพลิ้วไหวและอ่อนโยน เพื่อสื่อถึงฉากการคืนชีพและการบอญินของผีเสื้อคู่ ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของการหลุดพ้นจากพันธนาการทางโลกและการบรรลุซึ่งรักนิรันดร์ เป็นการใช้นวัตกรรมเพื่อสะท้อนความหมายเชิงปรัชญาของสัญลักษณ์ผีเสื้อได้อย่างลึกซึ้ง

นอกจากนี้ การแสดง อوبرาจีน ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น อوبرาเชาซิง (越剧) ก็ได้นำเสนอภาพลักษณ์ของผีเสื้ออย่างชัดเจน นักแสดงมักสวมใส่เครื่องแต่งกายที่มีการปักลายผีเสื้อหรือใช้อุปกรณ์ประกอบฉากที่มีรูปผีเสื้อ เพื่อเป็นสัญลักษณ์นำทางและสื่อความหมายตั้งแต่ต้นจนจบ (Zhang, 2018) การเคลื่อนไหวของนักแสดงในฉากสำคัญ โดยเฉพาะฉากสุดท้ายที่เหลียง-จูกลับมาพบกัน มักจะใช้ท่าทางที่นุ่มนวลและอ่อนช้อยราวกับการบอญินของผีเสื้อ เพื่อให้ผู้ชมรับรู้ถึงการบรรลุซึ่งอิสรภาพทางจิตวิญญาณและความเป็นหนึ่งเดียวของตัวละครในยุคสมัยใหม่ ภาพลักษณ์ของผีเสื้อจากตำนานนี้ยังคงปรากฏในสื่อต่าง ๆ เช่น ภาพยนตร์และซีรีส์โทรทัศน์ โดยผู้สร้างมักใช้เทคนิคทางภาพเพื่อเน้นย้ำสัญลักษณ์นี้ในฉากที่สำคัญที่สุด การปรากฏตัวของผีเสื้อคู่ในฉากจบจึงเป็นภาพที่ทรงพลังและเป็นທີ່จดจำซึ่งทำหน้าที่เป็นเครื่องย้ำเตือนถึงความหมายของความรักที่ไม่สามารถถูกทำลายได้ด้วยอุปสรรคทางสังคมและแม้กระทั่งความตาย การนำเสนอผ่านสื่อร่วมสมัยเหล่านี้จึงช่วยให้สัญลักษณ์ผีเสื้อยังคงมีชีวิตชีวาและมีความหมายในเชิงวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง

กรณีศึกษาที่ 2 “เปิดแมนดาริน” ในวรรณกรรม

หากผีเสื้อเป็นสัญลักษณ์ของความรักที่หลุดพ้นและเป็นอิสระ เปิดแมนดาริน (Mandarin Ducks) ก็เป็นตัวแทนของความรักในมิติที่ตรงกันข้ามอย่างสิ้นเชิง สัตว์ชนิดนี้มีชื่อเสียงในวัฒนธรรมจีนในฐานะสัญลักษณ์ของ ความรักที่มั่นคง ความซื่อสัตย์ และการครองคู่ที่ยั่งยืน มาตั้งแต่สมัยโบราณ (Lin, 2015) ความเชื่อนี้มีรากฐานมาจากพฤติกรรมตามธรรมชาติของนกชนิดนี้ที่มักจะอยู่เป็นคู่ และเมื่อจับคู่แล้วก็จะไม่แยกจากกัน ทำให้ภาพลักษณ์ของเปิดแมนดารินคู่จึงถูกใช้เพื่อเป็นตัวแทนของความรักอัน

ยั่งยืนและอุดมคติของชีวิตสมรสที่สมบูรณ์แบบ การใช้สัญลักษณ์เป็ดแมนดารินนี้มีมาอย่างยาวนานในวรรณกรรมจีน โดยปรากฏในบทกวีคลาสสิกและนิทานพื้นบ้านเพื่อเป็นภาพสะท้อนความจงรักภักดีของคู่รัก หนึ่งในผลงานที่เด่นชัดคือบทกวีในยุคราชวงศ์ถัง โดย หลู เจ้าหลิน (卢照邻) ที่กล่าวถึง “หมอนคู่รูปเป็ดแมนดาริน” (鸳鸯枕, Mandarin ducks pillow) ซึ่งเป็นภาพที่สื่อถึงความสุขและความผูกพันของคู่รักในยามค่ำคืน การกล่าวถึงเป็ดแมนดารินจึงไม่ใช่แค่การพรรณนาถึงสัตว์ชนิดหนึ่ง แต่เป็นการสื่อถึงความสัมพันธ์เชิงคู่รักที่ลึกซึ้งและปรารถนาที่จะอยู่ร่วมกันตลอดไป

สัญลักษณ์ของเป็ดแมนดารินนี้ยังสอดคล้องอย่างยิ่งกับแนวคิดของขงจื้อ (Confucianism) ที่ให้ความสำคัญกับสถาบันครอบครัว ความมั่นคง และการใช้ชีวิตตามครรลองที่เหมาะสม (Lee, 2019) ความรักที่นกเป็ดแมนดารินเป็นตัวแทนจึงไม่ใช่ความรักที่อิสระและไร้ขอบเขตแบบผีเสื้อ แต่เป็นความรักที่ผูกพันอยู่กับความรับผิดชอบและการดำรงชีวิตคู่ตามอุดมคติของสังคม รักนิรันดร์ในที่นี้จึงไม่ได้หมายถึงการหลุดพ้นจากโลกมนุษย์ แต่เป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่มั่นคงและยั่งยืนในโลกมนุษย์ นั่นคือการสร้างครอบครัวและการอยู่เคียงข้างกันตราบนานชั่ววันนิรันดร์

วรรณกรรมแนว Mandarin Duck and Butterfly School: การสร้างโลกแห่งรักในยุคเปลี่ยนผ่าน

แนววรรณกรรม "Mandarin Duck and Butterfly School" (鸳鸯蝴蝶派) ถือเป็นปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรมที่สำคัญในจีนช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 โดยชื่อของแนวนี้ได้หลอมรวมสัญลักษณ์ของเป็ดแมนดาริน (鸳鸯) ที่แทนความรักที่มั่นคง และผีเสื้อ (蝴蝶) ที่สื่อถึงความสวยงามที่เปราะบางและโศกนาฏกรรมเข้าไว้ด้วยกันอย่างลงตัว วรรณกรรมประเภทนี้ไม่ได้เป็นเพียงเรื่องราวความรักทั่วไป แต่เป็นภาพสะท้อนของความขัดแย้งทางอารมณ์และจิตวิญญาณของผู้คนในยุคที่สังคมกำลังเปลี่ยนผ่านอย่างรุนแรง จากการล่มสลายของราชวงศ์ชิงเข้าสู่ยุคสาธารณรัฐ (Lee, 2018) ในยุคแห่งความวุ่นวายทางสังคมและการเมืองที่เต็มไปด้วยความยากจน ภัยสงคราม และการรุกรานจากต่างชาติ นวนิยายแนวนี้ทำหน้าที่เป็น "ช่องทางหลีกหนี" (escapist literature) ที่ช่วยปลอบประโลมจิตใจของชนชั้นกลางในเมืองใหญ่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเชิงไส่ นักเขียนในแนวนี้นี้มักจะสร้างเรื่องราวความรักอันโรแมนติกที่เต็มไปด้วยอารมณ์ความรู้สึกอันท่วมท้น การพลัดพรากที่น่าเศร้า และการเสียสละอันยิ่งใหญ่ ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้อ่านปรารถนาที่จะสัมผัสเพื่อหลีกหนีจากความจริงอันโหดร้ายของชีวิตประจำวัน (Wang, 2019) เนื้อหาจึงมักวนเวียนอยู่กับความสัมพันธ์ส่วนตัว การต่อสู้กับอุปสรรคทางสังคม และโชคชะตาที่เล่นตลกกับชีวิตของแต่ละคน

นวนิยายที่เป็นที่นิยมอย่างสูงในยุคนี้คือ นวนิยายเรื่อง 玉梨魂 (Yu Li Hun หรือ ความรักในร่างหยก) โดย สวี เจินย่า (徐枕亚) ตีพิมพ์ในปี ค.ศ. 1912 เรื่องราวบอกเล่าความสัมพันธ์อันซับซ้อนและแสนเศร้าของชายหนุ่มบัณฑิตกับหญิงม่ายผู้เพียบพร้อม ความรักของทั้งสองถูกขัดขวางด้วยขนบธรรมเนียมและค่านิยมทางสังคมที่เคร่งครัดในยุคนี้ ความรักที่ลึกซึ้งแต่ไม่อาจเปิดเผยได้นี้ถูก

ถ่ายทอดผ่านจดหมายรักที่บรรยายถึงความทุกข์ระทมทางอารมณ์อย่างเจียนตาย ซึ่งสร้างความสะเทือนใจให้กับผู้อ่านอย่างมาก (Zhang, 2020) การพรรณนาถึงความรักที่ต้องพ่ายแพ้ต่อโชคชะตาและกฎเกณฑ์ของสังคมนี้ถือเป็นลักษณะเด่นของวรรณกรรมแนวนี้ อีกตัวอย่างหนึ่งคือ นวนิยายเรื่อง 秋海棠 (Qiu Haitang หรือ ดอกเบญจมาศฤดูใบไม้ร่วง) โดย ฉิน โซ่วโอว (秦瘦鸥) ซึ่งเล่าถึงชะตากรรมอันน่าเศร้าของนักแสดงอุปรากรคนหนึ่งที่ต้องเผชิญกับความรุ่งโรจน์และความตกต่ำในชีวิตจากการกระทำของชนชั้นสูงที่มีอำนาจ ทำให้ชีวิตรักและอาชีพของเขาต้องพังทลายลง เรื่องราวนี้เน้นย้ำถึงความเปราะบางของชีวิตและความรักในยุคที่สังคมเต็มไปด้วยความเหลื่อมล้ำและความอยุติธรรม เป็นการแสดงให้เห็นว่าความรักที่สวยงามดั่งดอกไม้ก็สามารถถูกทำลายลงได้ด้วยพลังของอำนาจทางการเมืองและสังคม (Chen, 2021)

แม้จะได้รับความนิยมอย่างมหาศาลในหมู่ผู้อ่านทั่วไปในเซี่ยงไฮ้และเมืองใหญ่ต่าง ๆ แต่ในขณะเดียวกันวรรณกรรมแนว “Mandarin Duck and Butterfly School” ก็ถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างหนักจากกลุ่มนักปัญญาชนหัวก้าวหน้าใน ขบวนการ 4 พฤษภาคม (May Fourth Movement) (ค.ศ. 1919) ซึ่งเป็นกลุ่มนักคิดที่ต้องการปฏิรูปจีนให้ทันสมัยในทุกมิติ (Chen, 2017) พวกเขา มองว่าวรรณกรรมแนวนี้เป็น “วรรณกรรมเพื่อความบันเทิงไร้สาระ” ที่ไม่ได้สะท้อนถึงปัญหาที่แท้จริงของประเทศชาติและประชาชนในยุคนั้น นักคิดในยุคนี้เชื่อว่าวรรณกรรมควรมีบทบาทในการปลุกจิตสำนึกทางการเมืองและสังคม และควรทำหน้าที่เป็นเครื่องมือในการปฏิรูปประเทศให้ก้าวไปข้างหน้า แต่แนว "Mandarin Duck and Butterfly School" กลับมุ่งเน้นแต่เรื่องความรักส่วนตัว การคร่ำครวญ และโศกนาฏกรรมที่เกินจริง ซึ่งพวกเขาเห็นว่าเป็นการหลอกลวงผู้อ่านให้หันเหความสนใจออกจากปัญหาที่แท้จริงของประเทศ (Lin, 2016) การวิพากษ์วิจารณ์นี้ทำให้วรรณกรรมแนวนี้ถูกลดทอนคุณค่าในวงวิชาการและถูกมองว่าเป็นวรรณกรรมชั้นต่ำในสมัยต่อมา อย่างไรก็ตาม แม้จะถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างหนัก แต่ความนิยมของวรรณกรรมแนวนี้ก็แสดงให้เห็นถึงความต้องการของสังคมในยุคนั้นที่ต้องการเรื่องราวที่ช่วยปลอบประโลมจิตใจจากความเจ็บปวดและความวุ่นวายของยุคสมัย ซึ่งสะท้อนถึงความขัดแย้งทางอุดมการณ์ระหว่างวรรณกรรมเพื่อการปลอบประโลมใจกับวรรณกรรมเพื่อการปฏิรูปสังคมในยุคนั้นได้อย่างชัดเจน

การเปรียบเทียบเชิงสัญลักษณ์: ความแตกต่างของ “รักนิรันดร์”

เมื่อพิจารณาสัญลักษณ์ของผีเสื้อและเป็ดแมนดารินในวรรณกรรมจีนอย่างเจาะลึก จะเห็นได้ว่าทั้งสองเป็นตัวแทนของแนวคิด “รักนิรันดร์” ที่แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง การเปรียบเทียบเชิงสัญลักษณ์นี้จึงเป็นจุดศูนย์กลางของการวิเคราะห์บทความนี้ เพื่อให้เห็นว่าแนวคิดความรักที่ยั่งยืนในวัฒนธรรมจีนนั้นไม่ได้มีเพียงความหมายเดียว แต่มีรากฐานมาจากปรัชญาและอุดมคติทางสังคมที่แตกต่างกัน

ผีเสื้อในตำนานมานะประเพณี เป็นสัญลักษณ์ของ “รักนิรันดร์” ในแง่ของ การหลุดพ้น และ อิสระภาพ อย่างแท้จริง ความรักของเหลียงซานกับจู้อิงไถไม่สามารถดำรงอยู่ได้ในโลกมนุษย์ที่เต็มไปด้วย

ด้วยข้อจำกัดทางชนชั้นและชนบทรรมนิยม ผีเสื้อจึงเป็นสัญลักษณ์ที่สื่อว่าการบรรลุซึ่งรักแท้ในรักรัตน์นั้นทำได้ก็ต่อเมื่อตัวละครได้ละทิ้งร่างกายและความเป็นมนุษย์ไปแล้วเท่านั้น (Zhou, 2017) การที่ทั้งคู่กลายเป็นผีเสื้อคู่และโอบบิโนไปอย่างอิสระจึงเป็นชัยชนะเหนือระบบสังคมที่กำหนดชะตาชีวิตของพวกเขา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ เต๋า (Daoism) ที่ให้ความสำคัญกับการเป็นหนึ่งเดียวกับธรรมชาติและหลุดพ้นจากพันธนาการทางโลก ในทางตรงกันข้ามเปิดแมนดารีน เป็นสัญลักษณ์ของ "รักนิรันดร์" ในแง่ของความมั่นคง และความซื่อสัตย์ สัตว์ชนิดนี้เป็นตัวแทนของอุดมคติในการครองคู่ที่ยั่งยืนและจงรักภักดี ซึ่งเป็นแก่นสำคัญในค่านิยมของขงจื้อ (Confucianism) (Lee, 2019) ความรักที่เปิดแมนดารีนเป็นสัญลักษณ์จึงไม่ใช่ความรักที่อยู่เหนือโลกมนุษย์ แต่เป็นความรักที่ก่อร่างสร้างขึ้นในโลกมนุษย์ และดำรงอยู่ได้ด้วยความรับผิดชอบ ความผูกพัน และความซื่อสัตย์ต่อกันตราบนานชั่วชีวิต รักนิรันดร์ในที่นี้จึงไม่ได้หมายถึงการหลุดพ้นจากโลก แต่เป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่มั่นคงและยั่งยืนในสังคม

ดังนั้น การเปรียบเทียบสัญลักษณ์ทั้งสองจึงสะท้อนให้เห็นถึงความหลากหลายของแนวคิดเรื่องความรักในวรรณกรรมจีนอย่างชัดเจน:

ผีเสื้อ เป็นสัญลักษณ์ของความรักที่เน้นความรู้สึกและจิตวิญญาณ เป็นรักที่บริสุทธิ์และแรงกล้า แต่ต้องพ่ายแพ้ต่อโลกแห่งความเป็นจริง

เปิดแมนดารีน เป็นสัญลักษณ์ของความรักที่เน้นความมั่นคงและชีวิตคู่ เป็นรักที่ดำรงอยู่ในกรอบของสังคมและเป็นไปตามอุดมคติของความรับผิดชอบต่อ

การศึกษาความแตกต่างนี้จึงช่วยให้เราเข้าใจว่า ผู้ประพันธ์วรรณกรรมจีนได้ใช้สัญลักษณ์สัตว์เพื่อสื่อถึงมุมมองที่หลากหลายของความรัก ตั้งแต่ความรักที่ทำลายชนบทรรมนิยมไปจนถึงความรักที่ยึดมั่นในอุดมคติของสังคม ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำให้วรรณกรรมจีนมีมิติที่ลึกซึ้งและน่าสนใจยิ่งขึ้น

การตีความเชิงสังคมและวัฒนธรรม: สัญลักษณ์สะท้อนปรัชญาชีวิต

การเลือกใช้สัญลักษณ์ผีเสื้อและเปิดแมนดารีน ในงานวรรณกรรมจีนไม่ได้เป็นเพียงการสร้างภาพพจน์ที่สวยงามเท่านั้น แต่ยังเป็นภาพสะท้อนที่ชัดเจนของแนวคิดทางปรัชญาและค่านิยมทางสังคมที่แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง การวิเคราะห์นี้จะช่วยให้เราเห็นว่าสัญลักษณ์สัตว์เหล่านี้ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางที่เชื่อมโยงเรื่องราวความรักเข้ากับโลกทัศน์ที่กว้างขึ้นของสังคมจีน

ผีเสื้อซึ่งเป็นสัญลักษณ์หลักในเรื่องม่านประเพณี มีความเชื่อมโยงอย่างลึกซึ้งกับปรัชญาเต๋า (Daoism) ที่เน้นความอิสระ การเป็นหนึ่งเดียวกับธรรมชาติ และการหลุดพ้นจากข้อจำกัดของโลกมนุษย์ (Zhuangzi, ประมาณศตวรรษที่ 4 ก่อนคริสตกาล) การที่เหลียงซานปู้และจู่อิงไถ่อดสินใจหลุดพ้นจากโลกมนุษย์ที่เต็มไปด้วยพันธนาการทางสังคมและชนชั้น และกลับมาเป็นผีเสื้อคู่ที่โอบบิโนอย่างอิสระจึงเป็นภาพสะท้อนของแนวคิด “การหลอมรวมกับเต๋า” หรือ การเป็นหนึ่งเดียวกับธรรมชาติ (天人合一) ซึ่งเป็นอุดมคติสูงสุดของปรัชญาเต๋า (Wang, 2018) รักนิรันดร์ของทั้งสองจึงไม่ได้เกิดขึ้นในกรอบของ

สังคม แต่เกิดขึ้นในมิติที่เหนือกว่า ซึ่งเป็นหนทางเดียวที่ความปรารถนาอันบริสุทธิ์ของพวกเขาจะสามารถบรรลุได้ การใช้ผีเสื้อจึงเป็นการยืนยันว่าอิสรภาพที่แท้จริงคือการก้าวข้ามข้อจำกัดของร่างกายและความเป็นตัวตน เพื่อให้สามารถกลับคืนสู่ความเป็นหนึ่งเดียวกับธรรมชาติได้

ในทางกลับกันเปิดแมนดาริน เป็นสัญลักษณ์ที่สะท้อนถึงค่านิยมของขงจื้อ (Confucianism) ที่ให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ในครอบครัว ความรับผิดชอบ และการดำรงชีวิตอย่างมีเสถียรภาพ (Lee, 2019) สัตว์ชนิดนี้ซึ่งจับคู่เพียงครั้งเดียวและอยู่เคียงข้างกันตลอดไป เป็นตัวแทนของอุดมคติของการใช้ชีวิตคู่ที่มั่นคงและซื่อสัตย์ การใช้สัญลักษณ์นี้ในวรรณกรรมจึงเป็นการย้ำเตือนถึงความสำคัญของการสร้างครอบครัวและความผูกพันที่ยั่งยืน ซึ่งเป็นรากฐานของสังคมขงจื้อ รักนิรันดร์ที่ถูกนำเสนอผ่านเปิดแมนดารินจึงไม่ได้หมายถึงการหลุดพ้น แต่หมายถึงการดำรงอยู่ในกรอบของสังคมอย่างสง่างามและมีเกียรติ ตัวอย่างที่เด่นชัดสามารถพบได้ในบทกวีคลาสสิกหลายชิ้น เช่น บทกวีของ หลู เจ้าหลิน

(卢照邻) กวีในสมัยราชวงศ์ถัง ในบทเพลง “กลืนอายุโบราณแห่งฉางอัน” (长安古意) เขากล่าวไว้ว่า:

“得成比目何辞死，愿作鸳鸯不羡仙”。

(คำแปล: หากได้เป็นปลาปืมคู่เคียงกัน ก็ไม่เสียดายแม้ต้องตาย ขอเพียงได้เป็นเปิดแมนดารินคู่กันก็ไม่ปรารถนาเป็นเซียนแล้ว)

บทกวีนี้แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนถึงการให้คุณค่ากับความรักในโลกมนุษย์ที่ลึกซึ้งกว่าการได้เป็นอมตะดุจเซียน การที่กวีเปรียบเทียบความปรารถนาสูงสุดคือการได้เป็นเปิดแมนดารินคู่กัน ยิ่งตอกย้ำว่ารักนิรันดร์ตามแนวคิดนี้ไม่ได้หมายถึงการหลุดพ้นจากโลก แต่เป็นการดำรงอยู่ในกรอบของสังคมอย่างสง่างามและมีเกียรติ พร้อมกับคู่ครองที่จงรักภักดี ซึ่งสอดคล้องกับอุดมคติของสังคมขงจื้อ

การวิเคราะห์นี้จึงช่วยให้เห็นว่าการเลือกใช้สัญลักษณ์ของนกเขียนจินไม่ใช่เรื่องบังเอิญ แต่เป็นภาพสะท้อนของแนวคิดเชิงปรัชญาที่แฝงอยู่ในงานวรรณกรรม ผีเสื้อ เป็นสัญลักษณ์ของความรักที่ท้าทายขนบธรรมเนียมและแสวงหาอิสรภาพแบบเต๋า ในขณะที่เปิดแมนดาริน เป็นสัญลักษณ์ของความรักที่มั่นคงและสอดคล้องกับค่านิยมของขงจื้อ การทำความเข้าใจความแตกต่างนี้จึงเป็นกุญแจสำคัญในการเข้าถึงมิติที่ลึกซึ้งของวรรณกรรมจีน ซึ่งเต็มไปด้วยการปะทะกันของแนวคิดเชิงปรัชญาอันเป็นรากฐานของอารยธรรมจีนมาอย่างยาวนาน

บทสรุป

การศึกษาเชิงสัญลักษณ์ของผีเสื้อและเปิดแมนดาริน ในวรรณกรรมจีนได้เผยให้เห็นถึงมิติที่ลึกซึ้งและหลากหลายของแนวคิดเรื่อง “รักนิรันดร์” ที่แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง การวิเคราะห์ชี้ให้เห็นว่าสัญลักษณ์ทั้งสองไม่ได้เป็นเพียงภาพพจน์ที่สวยงาม แต่เป็นตัวแทนของโลกทัศน์และค่านิยมทางปรัชญาที่สำคัญของอารยธรรมจีน บทสรุปนี้เน้นย้ำว่า ผีเสื้อ ซึ่งมีรากฐานมาจากเรื่องเล่าปรัชญาของจวงจื่อและโดเตเด่นในตำนานมานับประเพณี เป็นสัญลักษณ์ของ “รักนิรันดร์” ในแง่ของการหลุดพ้นและอิสรภาพอย่าง

แท้จริง การที่เหลียงซานปั่วและจูอิงไถกลายเป็นผีเสื้อคู่และโบยบินไปอย่างอิสระนั้น คือการประกาศชัยชนะเหนือข้อจำกัดทางสังคม ความรักของทั้งสองจึงดำรงอยู่ในมิติที่เหนือกว่าโลกมนุษย์ ซึ่งสอดคล้องกับอุดมคติของปรัชญาเต๋าที่ให้ความสำคัญกับการเป็นหนึ่งเดียวกับธรรมชาติ

ในทางกลับกันเปิดแมนดาริน ซึ่งปรากฏในบทกวีคลาสสิกและเป็นที่มาของวรรณกรรมแนว Mandarin Duck and Butterfly School คือสัญลักษณ์ของ "รักนิรันดร์" ในแง่ของความมั่นคง และความซื่อสัตย์ ความหมายนี้สะท้อนค่านิยมปรัชญาขงจื๊อที่ให้ความสำคัญกับสถาบันครอบครัวและความรับผิดชอบต่อการใช้ชีวิตคู่ รักนิรันดร์ที่นักเปิดแมนดารินเป็นตัวแทนจึงไม่ใช่การหลุดพ้น แต่เป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ยั่งยืนและมีเกียรติในกรอบของสังคม ดังนั้น การศึกษาเปรียบเทียบสัญลักษณ์เหล่านี้จึงเป็นมากกว่าการวิเคราะห์วรรณกรรม แต่ยังเป็นการทำความเข้าใจความซับซ้อนของแนวคิดเรื่องความรักในสังคมและวัฒนธรรมจีนที่ไม่ได้มีเพียงความหมายเดียว ขึ้นอยู่กับบริบทและปรัชญาที่ผู้ประพันธ์ต้องการสื่อ

ในอนาคต การศึกษาในประเด็นนี้สามารถขยายผลได้ในหลายมิติ เช่น การสำรวจว่าสัญลักษณ์ของผีเสื้อและนักเปิดแมนดารินยังคงมีบทบาทในวรรณกรรมและสื่อร่วมสมัยหรือไม่ และความหมายของสัญลักษณ์เหล่านี้ได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างไรในยุคโลกาภิวัตน์ นอกจากนี้ การวิจัยเชิงเปรียบเทียบระหว่างสัญลักษณ์ความรักในวรรณกรรมจีนกับวรรณกรรมตะวันตก หรือการวิเคราะห์สัญลักษณ์เหล่านี้ในงานศิลปะร่วมสมัย ก็จะเป็นแนวทางที่น่าสนใจในการทำทำความเข้าใจการสืบทอดและการตีความเชิงวัฒนธรรมของสัญลักษณ์เหล่านี้ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- Chen, W. (2017). The May Fourth Movement and its critique of popular literature. *Journal of Chinese History*, 11(3), 301–315.
- Chen, Y. (2021). The depiction of social injustice in Qin Shouou's Qiu Haitang. *Journal of Chinese Social History*, 18(1), 99–115.
- He, Z., & Chen, G. (1959). *The Butterfly Lovers' Violin Concerto (梁山伯与祝英台小提琴协奏曲)*. Shanghai Literature and Art Publishing House.
- Lee, H. (2019). Confucian values and the depiction of romantic relationships in classical Chinese literature. *Journal of Asian Studies*, 78(4), 855–870.
- Lee, J. K. (2018). The mandarin duck and butterfly school: A study of romantic fiction in early twentieth-century China. *Journal of Modern Chinese Literature and Culture*, 30(1), 75–92.

- Li, W. (2019). The tortoise as a symbol of longevity and stability in Chinese culture. *Asian Folkloric Studies*, 78(2), 245–260.
- Lin, C. (2015). The symbolic meaning of mandarin ducks in Chinese culture and literature. *Journal of Chinese Folk Culture*, 8(1), 15–28.
- Lin, L. (2019). The concepts of wandering and freedom in Zhuangzi's philosophy. *Eastern Philosophy Quarterly* (东方哲学季刊), 25(4), 112–128.
- Lin, T. (2016). *The role of literature in social reform: A study of the May Fourth Movement*. Cambridge University Press.
- Sun, L. (2017). The symbolism of cranes and swans in classical Chinese poetry. *Journal of East Asian Aesthetics*, 10(1), 7–22.
- Wang, C. (2020). The dragon and phoenix: A symbolic representation of power and marriage in Chinese art. *Journal of Chinese Art History*, 5(1), 1–15.
- Wang, L. (2015). Butterfly and love: The symbolic meaning in the story of Liang-Zhu (蝴蝶与爱情: 梁祝故事中的象征意义). *Folk Literature Quarterly* (民间文学季刊), 12(3), 55–68.
- Wang, Q. (2019). The rise and fall of the Mandarin Duck and Butterfly School in modern Chinese literature. *Asian Studies Review*, 43(2), 241–258.
- Wang, W. (2018). *A study on symbolic signs in classical Chinese literature (中国古典文学中的象征符号研究)*. Shanghai Ancient Books Publishing House.
- Yang, B. (2020). *Complete translation of the Four Books*. Zhonghua Book Company.
- Zhang, C. (2018). The symbolic role of the butterfly in Chinese opera: A study of The Butterfly Lovers. *Journal of Asian Cultural Studies*, 15(2), 45–60.
- Zhang, L. (2020). *Melancholy and romance in Shanghai: A study of Xu Zhengya's Yu Li Hun*. University of California Press.
- Zhou, J. (2017). *The legend of Liang Shanbo and Zhu Yingtai: A literary and cultural study (梁山伯与祝英台的传说: 文学与文化研究)*. Nanjing University Press.
- Zhuangzi (庄子). (ca. 4th century BCE). *Zhuangzi Jishi (庄子集释)*. (Wang, X. Q., Annot.). Huazheng Publishing House.